

ZACHÁR LÁSZLÓ

A népesség munkaerőpiaci aktivitása az iskolai végzettség függvényében

TANULMÁNYOK

ÖSSZEFOGLALÁS

Az itt következő összefoglaló egy hosszabb tanulmány rövidített változata, kiemelt fókuszal a folyóirat mostani különszámának témájára, a szakképzés aktuális kérdéseinek problémakörére.

A tanulmány az emberi erőforrás nemzetgazdasági hatékonyságát kívánta vizsgálni a munkaerő aktivitásának és iskolai végzettségének, illetve szakképzettségének az összevetésével. Azt elemezte, hogy a munkavállalási korú – 15-64 éves – népesség különböző iskolai végzettségű csoportjai milyen aktivitással voltak jelen a munkaerőpiacon az elmúlt húsz évben, 2001 és 2019 között.

A kutatás kiemelten vizsgálta, hogy vannak-e tartós összefüggések az iskolai végzettség és a munkaerőpiaci aktivitás között.

Az összefoglaló a tanulmány szakképzéssel közvetlenebb összefüggéseket is mutató kérdésköreit exponálja. Így vizsgálja a népesség iskolai végzettségének és képzettségének alakulását, melyben szerepet játszik a beiskolázás aránya és a lemorzsolódás mértéke. Bemutatja a gazdasági aktivitás – a foglalkoztatás- és munkanélküliség-együttes – alakulását, valamint külön is a foglalkoztatottságot. Utóbbiból következtetéseket lehet levonni a különböző szintű kvalifikációk munkaerőpiaci elismertségére is. Végül idősoros bemutatásra kerülnek a különböző iskolai végzettségű népességcsoportok számszerű arányai munkaerőpiaci státusz szerint (népesség, gazdaságilag aktívak, foglalkoztatottak).

Az összefoglalóba a teljes tanulmányból terjedelmi okból nem került be a munkavállalási korú népesség munkaerőpiaci jellemzőinek trend-típusú vizsgálata, nevezetesen a mutatók (gazdasági aktivitási és foglalkoztatási arány, illetve munkanélküliségi ráta) iskolai végzettségi szintek szerint egymáshoz viszonyított arányainak alakulása.

Kulcsszavak: *iskolai végzettség/szakmai végzettség, szakképzettség, munkaerőpiaci jellemzők, gazdasági aktivitás, foglalkoztatás, munkanélküliség*

BEVEZETÉS

Jelen tanulmány tehát a szerző hosszabb lélegzetű, a fentivel azonos című, kiadás előtt lévő tanulmányának összefoglaló *verzója*, és annak leglényegesebb vizsgálati eredményeit ismerteti.

A tanulmány a *szak- és felnőttképzésben dolgozó szakemberek számára* — elsősorban az oktatás és szakképzés társadalmi hasznossága/hasznosulása iránt érdeklődőknek — kívánja bemutatni a problémakör egyik vetületét: az iskolai/ szakmai végzettség és a munkaerőpiaci eredményesség összefüggéseit.¹

A *vizsgálat célcsoportja* a 15–64 éves, munkavállalási korú népesség, tekintettel arra, hogy a teljes foglalkoztatás társadalmi célja közvetlenül erre a korosztályra tűzhető ki.²

A *vizsgálat időszaka* a 2001 és 2019 közötti évek, melynek praktikus oka az, hogy a nyilvánosan hozzáférhető KSH adatbázis erre az időszakra tartalmazott a munkavállalási korú népességre vonatkozó, a kutatás tartalmára vonatkozó adatokat.³

Jelen összefoglalóban a kutatás teljes tanulmányából rövidítve

- utalunk az emberi erőforrás társadalmi szerepével kapcsolatos elméletekre és nézetekre;
- ismertetjük a kutatás fő indokait és céljait;
- bemutatjuk a népesség legmagasabb iskolai végzettség szerinti alakulását;
- bemutatjuk a népesség legmagasabb iskolai végzettség szerinti főbb munkaerőpiaci jellemzőinek alakulását: a gazdasági aktivitási arány és a foglalkoztatottsági arány (ráta) változását;
- felsoroljuk a leglényegesebb következtetéseket és javaslatokat, egy rövid kitérővel.

Az idősoros táblázatokat az összefoglaló végén adjuk közre (*I–IV. táblázatok*). Az idősoros, illetve feldolgozási táblázatok és ábrákat a szerző készítette.

AZ EMBERI ERŐFORRÁS JELENTŐSÉGÉVEL KAPCSOLATOS ELMÉLETEK ÉS NÉZETEK

Általánosan elfogadott nézet, hogy egy ország *gazdasági és társadalmi fejlettségében meghatározó az oktatás és a képzés kiterjedtsége és eredményessége*; utóbbi alatt értjük a *népesség iskolázottságát és szakmai képzettségét*.

¹ Az oktatás és a szakképzés kérdéskörével tradicionálisan is több hazai kutató és szakember foglalkozott, többek között *Benedek András* (1993), *Galasi Péter* és *Varga Júlia* (2005); *Halász Gábor* (2001), *Polónyi István* (2013), *Zachár László* (2003, 2008).

² A 15–64 éves korcsoportokra vonatkozó, KSH általi adatfelmérés, adatfeldolgozás, és közzététel módszertana – az ún. Munkaerőpiaci-felmérés keretei között – megegyezik a nemzetközi módszertannal (EUROSTAT, OECD). A 15 éves korhatár szerepeltetése jogszerű, mivel a tankötelezettség nem zárja ki a 16 év alattiak foglalkoztatását, viszont a munkaügyi szabályozás – a nagykorúakéhoz képest – korlátozza (lásd pl.: a rövidesen életbe lépő új típusú szakiskolai tanulószerveződések). Ami e kérdéskörben zavart okozhat, hogy nem közismert a foglalkoztatás munkaügyi/statisztikai tartalma, nevezetesen az, hogy a foglalkoztatottság kritériuma a minimum heti egy óra munkavégzés (lásd: 11. lábjegyzet).

³ A *vizsgálat alapadatait* a KSH honlapja „Adatok, Kiadványok / Tájékoztatósi adatbázis / Népesség- és társadalomstatisztika / Munkaerő / Munkaerő-piaci részvétel” menüpontjának nyilvános adataiból nyertük, a „15–64 éves népesség száma gazdasági aktivitás szerint”, illetve a „15–64 éves népesség gazdasági aktivitási mutatói...” lekérdezésekkel.

Ebből következik, hogy egy ország tartós fejlődéséhez az emberi erőforrás minőségének is folyamatosan erősödnie kell.⁴

Az elmúlt két évtizedben realizálódott pedagógiai és szakmai képzési fejlesztések eredményeképpen ma már *egységes az álláspont az emberi erőforrás minőségének értelmezésében*. A minőség *komplex* tartalmat jelent: beletartozik a mindenki számára szükséges általános tudás, melyet a kulcskompetenciák tartalmaznak, valamint a *munkavégzés képessége*, melyet a szakmai kompetenciák írnak le.⁵ A *(szakmai) kompetencia* maga is egy modern tudásfogalom, beletartozik az ismeret és készség mellett a felelősség és autonómia is!⁶

Magyarországon ma alapvető *egyetértés* van a politika-, a gazdaság- és a társadalomformálás meghatározó „tényezői” között abban, hogy a munkaerőpiaci *sikeresség döntő tényezője a megfelelő szintű és minőségű tudás*. A *közgondolkodásban pedig már többségi nézet* – alapvetően az elmúlt 30 évben kialakult hazai piacgazdaság hatására –, hogy *az egyén boldogulása döntő módon függ* munkaerőpiaci „biztonságától”, azaz folyamatos *foglalkoztathatóságától*, melynek alapfeltétele a *megfelelő általános műveltség és szakmai tudás*.

Megoszlanak a vélemények viszont abban, hogy az elmúlt években növekvő foglalkoztatottság megtartásához, tartós

és hosszabb távon történő fenntartásához *milyen iskolázottságú/képzettségű és milyen létszámú munkaerő szükséges*. *Olyan közvélekedés* is ismert, mely szerint a *kedvező foglalkoztatottság eléréséhez nem feltétlenül szükséges szakképzettség*. Ezek a nézetek azokból a statisztikai adatokból „szereznek” támogatást, melyek egyes ágazatokban alacsony végzettségű vagy szakképzetlen alkalmazottak nagy arányú, tartós foglalkoztatását mutatják.⁷

A hazai *emberierőforrás-fejlesztés szakképzési oldalának fontosságát* a szakemberek általában elismerik, és elfogadják azt is, hogy *a szakmai képzés fejlesztésébe fektetett források többszörösen megtérülő „beruházást”* jelentenek.

Még nem „uralkodó” azonban az a szemlélet, mely szerint az *első – szakmai – képesítést* elsősorban formális, *iskolai rendszerű tanulásszakképzéssel célszerű megszerezni!* *(Ennek a szemléletnek a hiánya is hozzájárulhat az érettségizett és szakképzetlen népességcsoport növekedéséhez, amit a kutatás hangsúlyozottan mutat be.)*

A VIZSGÁLAT INDOKAI

A munkavállalási korú, illetve gazdaságilag aktív népesség iskolai végzettség szerinti

⁴ Az *emberi erőforrás mint humántőke* szerepéről a társadalom és a gazdaság fejlettségében sok neves közgazdász értekezett, köztük világhírirek, például *Adam Smith* (1776), *Johann H. von Thünen* (1826), *Theodor W. Schultz* (1979) és mások, például *Fuller, B. és Rubinson, R.* (1999a;1999b). Magyarországon e témakörben széles körben ismert *Polónyi István* (2002;2016), és *Varga Júlia* (1998) munkássága.

⁵ A kulcskompetenciákról szóló állásfoglalást és irányelvet 2006-ban hirdette ki az Európai Unió. A dokumentumban nyolc kulcskompetenciát definiáltak, illetve leírták rövid tartalmukat. Kulcskompetenciák: az anyanyelven folytatott kommunikáció; az idegen nyelveken folytatott kommunikáció; matematikai kompetencia és alapvető kompetenciák a természet- és műszaki tudományok terén; digitális kompetencia; szociális és állampolgári kompetenciák; kezdeményező-készség és vállalkozói kompetencia, kulturális tudatosság és kifejező-készség; a tanulás elsajátítása.

⁶ Az EKKR-ről, azaz az európai képesítési keretrendszeréről szóló ajánlás (*Az Európai Parlament és a Tanács Ajánlása, 2008) kompetencia-meghatározása: „a tudás, készségek és személyes, szociális és/vagy módszertani képességek használatának bizonyított képessége munkahelyi vagy tanulási helyzetekben a szakmai és személyes fejlődés érdekében”. A 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről szerint a kompetencia: „olyan ismeretek, készségek és képességek összessége, amely által a személy egy adott területen képes meghatározott döntésszen és a megvalósításon alapuló eredmény elérésére” (lásd 2.§ 7.).*

⁷ A „szakképzetlenség munkaerőpiaci sikerességének” [!] – érvényesülését azonban a kutatásunk egyértelműen cáfolta!

összetételének vizsgálata több okból is fontos, figyelembe véve az emberi erőforrás jelentőségéről mondottakat. Hiszen társadalmi célkitűzés, hogy az állam a társadalom tagjainak egyenértékűen biztosítsa

- az iskolarendszerű tanulás folyamatos lehetőségét, illetve
- a szakmai végzettség (szakképzettség) megszerzését;

figyelembe véve az egyén tanulási képességét és (tovább)tanulási igényét.

E célok teljesülése egyben a mindenkori oktatáspolitikai eredményességének egyik kritériuma. Ezért közérdekű, hogy a célkitűzéshez kapcsolható információk folyamatosan és nyilvánosan rendelkezésre álljanak. A *hosszabb távra szóló* munkaerőpiaci aktivitás vizsgálatából következtetéseket vonhatunk le a különböző iskolai végzettségű népességcsoportok *munkaerőpiaci pozícióinak* változásáról: *erősödéséről vagy gyengüléséről.* A népesség különböző végzettségű csoportjai alakulásának munkaerőpiaci szempontú elemzése megmutatja, hogy szükséges-e *rövid és/ vagy hosszú távra szóló intézkedéseket (támogatásokat) tervezni/bevezetni* a hátrányos munkaerőpiaci státuszú – alapvetően az alacsony iskolázottságú és szakképzetlen – népességcsoportok foglalkoztatási helyzetének javítására. A népesség munkaerőpiaci helyzetének *iskolai végzettség szerinti elemzése a szakképzés rendszerére és tartalmára vonatkozó* következtetésekre is módot ad. Például: amennyiben egyes népességcsoportok munkaerőpiaci *eredményessége hosszabb távon sem kielégítő,* akkor felmerülhet *iskolaszerkezeti (intézménytípus) vagy képzéstartalmi (korszerűsítési, kompetenciafejlesztési) módosítás igénye* is, különösen a nemzetgazdaság ágazati/ szakágazati szintjein.

A VIZSGÁLAT CÉLJAI ÉS MÓDSZEREI

Bemutatni és értékelni a munkavállalási korú népesség iskolai képzettségi szintek, illetve legmagasabb iskolai végzettség szerinti változását 2001 és 2019 között.

Bemutatni és értékelni a munkavállalási korú népesség legmagasabb iskolai végzettség szerinti *gazdasági aktivitásának – foglalkoztatásának és munkanélküliségének – mértékét és alakulását,* illetve annak *eredményességét* 2001 és 2019 között.

A tanulmány kiegészítő célja – a vizsgálat eredményei alapján – *tendenciák, illetve fejlesztési irányok és programok* javaslatként történő *megfogalmazása,* melyek segíthetik a potenciális humánerőforrás iskoláztatásának középtávú tervezését.

A kutatás hangsúlyottan kívánt *bizonyítani két hipotézist.* Egyrészt *azt feltételeztük, hogy a magasabb iskolai/szakmai végzettség magasabb szintű foglalkoztatottságot eredményez,* másrészt *azt, hogy ez trend-típusú összefüggést jelent, azaz hosszabb időintervallumban is érvényesül,* függetlenül a foglalkoztatottság tényleges arányaitól.

A kutatás *vizsgálati módszere alapvetően statisztikai volt,* tekintve, hogy az iskolai végzettség és munkaerőpiaci pozíció összefüggéseit úgy kívánta elemezni az elmúlt majdnem húsz év adatai alapján, hogy azok alapján trend-típusú megállapításokat lehessen tenni. Ennek a célnak az elérése csak a „hivatalos” adatok tényszerűségén alapulhatott, csupán az értékelés minősítő megállapításai lehettek szubjektívek. Ez a „szubjektivitás” viszonylagos volt, mivel a minősítés szempontjai között szerepeltek *munkaerőpiaci/foglalkoztatási aspektusok* is, ti. a vizsgálat egyik alapvető

célja az iskolázottság munkaerőpiaci hatékonyságának a megítélése volt.⁸

A 15–64 ÉVES, MUNKAVÁLLALÁSI KORÚ NÉPESSÉG ISKOLAI VÉGZETTSÉG SZERINTI ALAKULÁSA

A népesség végzettség szerinti alakulásának vizsgálata kétféle aspektusból történhet:

- alapvetően az iskolai végzettségi szint (iskolafok: alapfokú, középfokú és felsőfokú) szerinti elemzéssel, másrészt
- az iskolafokokon belül a megszerzett legmagasabb végzettség/képzettségi szintek szerinti elemzéssel (lásd: *Melléklet I. táblázat*).

A következőkben csak a legmagasabb iskolai végzettség szerinti vizsgálatokat mutatjuk be, alapvetően terjedelmi okból; viszont ezen vizsgálati adatokból/eredményekből egyszerű összegzéssel nyerhetők az iskolafok (végzettségi szint) szerinti adatok. A népesség vizsgálata döntően az alábbi kérdések megválaszolására irányult:

- Hogyan változott a népesség iskolázottsága a vizsgált időszakban,
- mely iskolai és szakmai végzettségű réteg(ek) száma nőtt vagy csökkent?
- Hogyan értékelhető az iskolai/szakmai végzettségváltozások társadalmi és gazdasági hatása: kedvezőek azok, vagy sem?

A népesség számszerű és aránybeli alakulása legmagasabb iskolai végzettség szerint

A népességcsoportok számszerű alakulását az 1. ábra, megoszlását a 2. ábra mutatja. (Az idősoros számszerű adatokat a *Melléklet I. táblázat* tartalmazza az összefoglaló végén).

Az 1. és a 2. ábrából érzékelhető, hogy a vizsgált közel húsz évben

- **nőtt** a kétféle felsőfokú végzettségű, valamint az érettségizett, de szakképzetlen népességcsoportokba tartozók száma és aránya, ugyanakkor
- **csökkent** a többi csoportokba soroltak száma és aránya: a legfeljebb befejezett általános iskolai végzettségűeké, a középfokú szakmai végzettséggel igen, de érettségivel nem rendelkezőké, valamint az érettségizett, szakképzettséggel rendelkezőké.

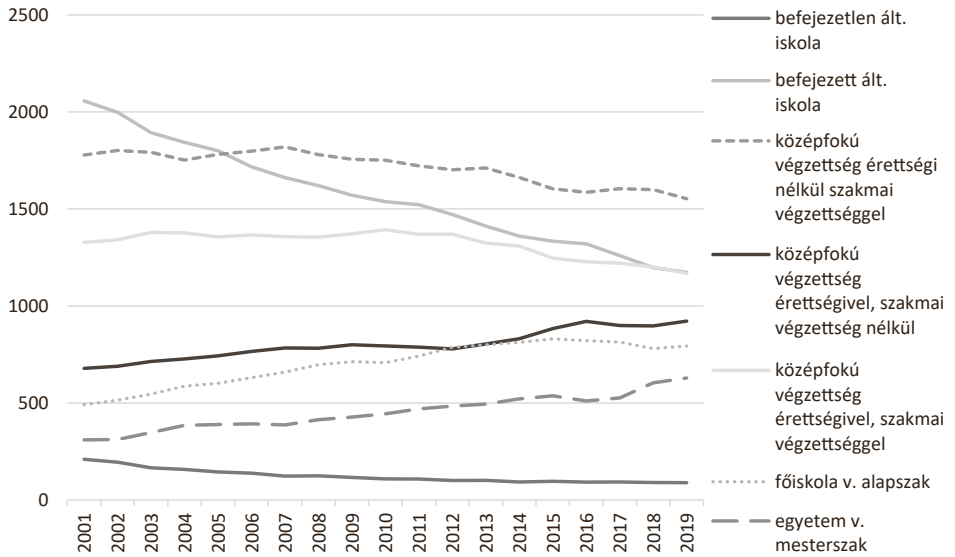
A legmagasabb iskolai végzettségek szerint besorolt 15–64 éves, munkavállalási korú népességcsoportok számát és népességen belüli arányát a 2001–2019 közötti évekre vonatkozóan a *Melléklet* idősoros I. táblázatának adatai mutatják;⁹ az arányokat, illetve azok változását a *Melléklet I.A és I.B táblázata* foglalja össze, valamint az alábbi 3.a) és 3.b) ábrák kördiagramjai illusztrálják.)

⁸ Mindezek mellett is joggal vehető fel, hogy a módszertani megközelítés viszonylag szűk, a vizsgált népességcsoportok is csupán az iskolázottság szempontjából „rétegzettek”. Ezért javasoljuk a tanulmány végén további kutatások indítását, melyek részletesebben vizsgálnák a bemutatott problémákat, már nemcsak statisztikai, hanem komplex módon (pl. nemzetgazdasági/ágazati munkaerőigények mentén).

⁹ Az adatváltozások nem voltak lineárisak – lásd: az ábrákat és az idősoros táblázatot –, viszont 1–3 évnél hosszabb időtartamú „törések” sem fordultak elő, így a vizsgálat induló és záró évének összehasonlítását trendtípusú következtések levonására alkalmasnak tartottuk.

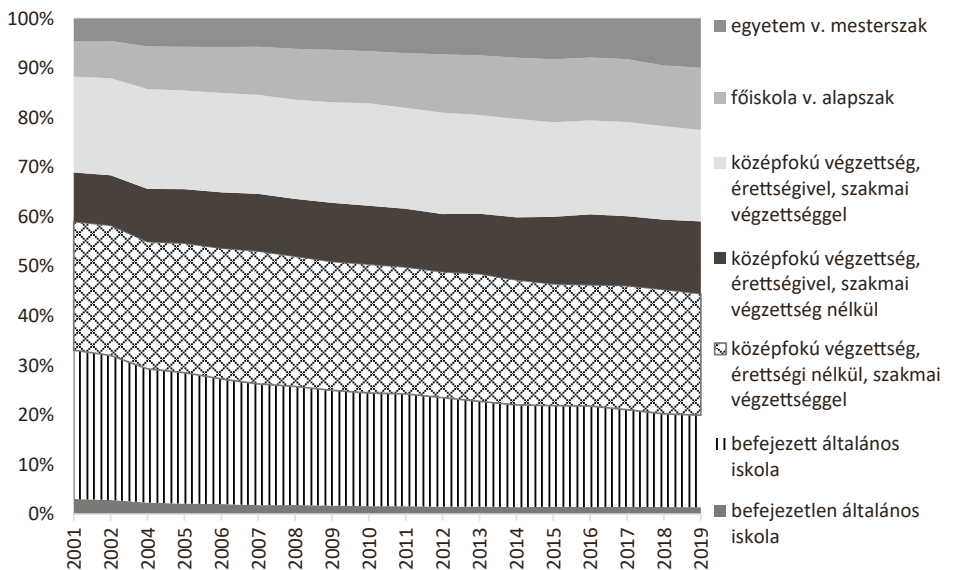
1. ÁBRA

A 15–64 éves, munkavállalási korú népesség száma, a legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2001–2019 (ezer fő)

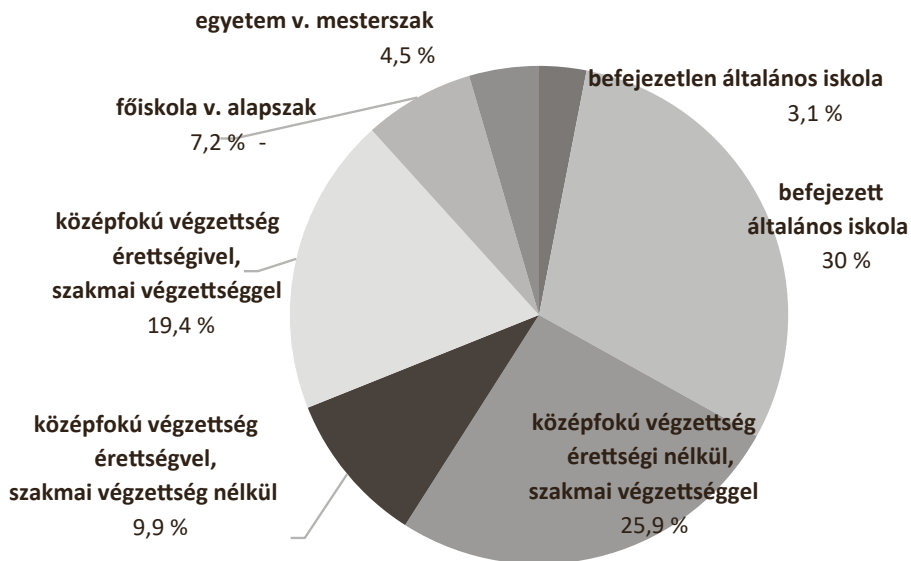
2. ÁBRA

A 15–64 éves, munkavállalási korú népesség megoszlása, a legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2001–2019 (%)

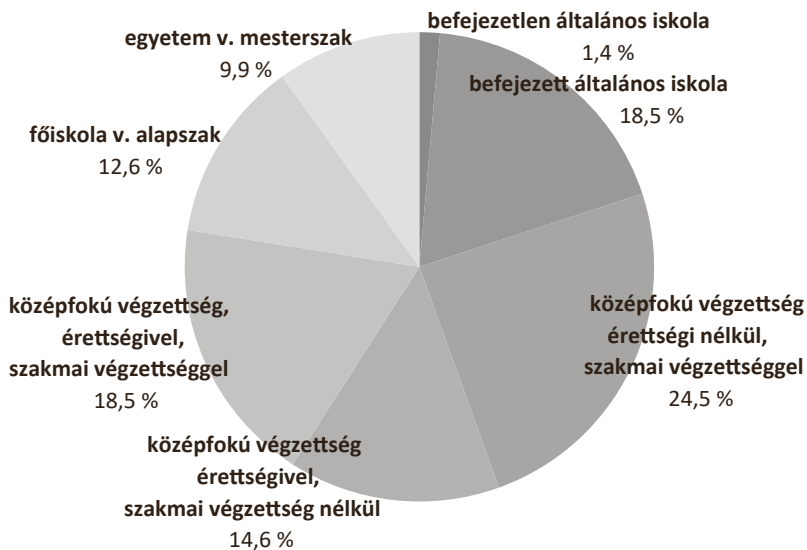

3/A ÉS 3/B. ÁBRA

3/A) A 15–64 éves, munkavállalási korú népesség megoszlása, legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2001-ben (%)

3/B) A 15–64 éves, munkavállalási korú népesség megoszlása, legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2019-ben (%)

Az adatokból levonható következtetések

A két ábrából látható, hogy a 15–64 éves, munkavállalási korú népesség legmagasabb iskolai végzettség szerinti változásai ellentmondásosak: mind a növekedés, mind a csökkenés lehet kedvező vagy kedvezőtlen, attól függően, hogy milyen végzettségű csoportot vizsgálunk.

- **Növekedett a száma és aránya** egyrészt a felsőfokú végzettségűeknek – mind a főiskolai v. alapszakon, mind az egyetemi v. mesterszakon végzetteknek –, amit kedvezőnek kell minősíteni. A középfokú végzettségű, érettségizett, szakmai végzettséggel nem rendelkező népességcsoport növekedési mutatóit viszont kedvezőtlennek kell tartani, tekintve, hogy nem fűződik társadalmi érdek a szakképzetlenség növekedéséhez.
- **Csökkenett a száma és aránya** a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezőknek, melyet kedvezőnek kell minősíteni. Számuk ugyanakkor 2019-ben is még több mint egy és egynegyed millió fő volt a munkavállalási korú népességben belül, mely a népességnek majdnem egyötöde.
- Ezek viszont kedvezőtlen értékek, tekintve, hogy szakképzetlen népességcsoportról van szó. (Ennek munkaerőpiaci hátrányairól az *Összefoglalás, javaslatok, kitekintés* c. fejezetben írunk bővebben).
- **Csökkenett a száma és aránya** a középfokú szakképesítéssel és érettségivel vagy érettségivel nem rendelkező népességcsoportoknak, melyet kedvezőtlennek kell minősíteni, mivel nem társadalmi érdek a szakképzett népesség számának és arányának csökkenése.
- **A legalább érettségizettek, illetve a szakképzett/szakképzetlen népesség arányának változása** 2001-től 2019-re azt mutatja, hogy

- » az érettségizettek vagy magasabb képzettségűek már a népesség több mint felét teszik ki (55,6 %);
- » a szakképzettek aránya nőtt, közel kétharmadra (65,5%), a szakképzetlenek aránya viszont csökkent, így több mint egyharmad (34,5%).

Utóbbi viszont azt is jelenti, hogy a munkavállalási korú – kb 6,3 millió fő – népesség több mint egyharmada még nem rendelkezett szakképzettséggel 2019-ben!

(Az idősoros adatokat, illetve azok különféle csoportosítását a *Melléklet I., I.A, és I.B táblázatai* tartalmazzák.)

A 15–64 éves, munkavállalási korú népesség iskolázottság-változásának további értékelését az összefoglaló *utolsó pontjában tesszük meg*, figyelembe véve az iskolázottság munkaerőpiaci aspektusú vizsgálatának eredményeit.

A 15–64 éves, munkavállalási korú népesség munkaerőpiaci aktivitásának alakulása

A vizsgálat másik célja volt a népesség iskolázottsága és munkaerőpiaci aktivitása közötti összefüggések feltárása az elmúlt közel húsz év adatai alapján.

A 15–64 év közötti, munkavállalási korú népesség munkaerőpiaci aktivitási mutatóinak tekintjük – a szakirodalom és a *KSH* módszertani útmutatója alapján (2021a) – a gazdaságilag aktívak, a foglalkoztatottak és a munkanélküliek számát, illetve az *e* jellemzők alapján számított ún. arányokat/rátákat.

Az idősoros adatokon kívül vizsgáltuk a 2001 és a 2019 közötti évek adataiból származó különbségeket, hasonló indokkal, mint azt az előző fejezetben tettük.

A munkaerőpiaci jellemzők vizsgálatát a legmagasabb iskolai végzettség szerint végeztük el, mivel a kapott értékek az így besorolt csoportok esetében mutattak jelentős eltéréseket.

Jelen összefoglalóban a munkavállalási korú népesség gazdasági aktivitási arányának és foglalkoztatási arányának alakulását mutatjuk be.

A gazdasági aktivitási arány alakulása

A legmagasabb iskolai végzettség szerint besorolt népességcsoportok gazdasági aktivitási arányának¹⁰ alakulása megmutatja, hogy egy adott végzettségű csoport mekkora hányada volt jelen a munkaerő-

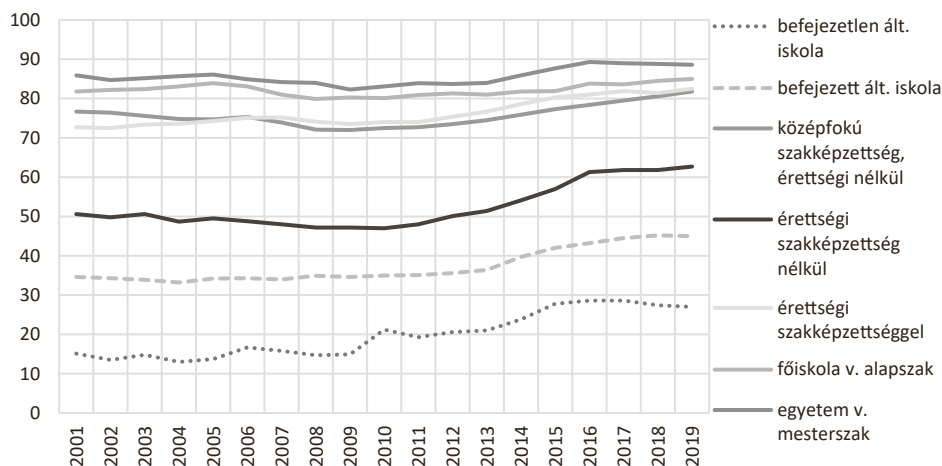
piacon – foglalkoztatottként vagy munkanélküliként együtt –, illetve ez az arány az időben hogyan változott.

A 4. ábra a gazdasági aktivitási arány 2001–2019 közötti alakulását mutatja az összefoglaló végén található *Melléklet II. táblázat* idősoros adatai alapján.

Az ábrából látható, hogy a vizsgált időszakra vonatkozóan az aktivitási arány mindegyik népességcsoportban – ingadozásokkal – nőtt; ugyanakkor a szakképzett népesség aktivitási aránya minden évben – jelentősen(!) – magasabb volt a szakképzetlen rétegek aktivitási arányánál; az arányértékek **közötti különbségek** viszont a nem szakképzett népességcsoportok között jelentősen nagyobbak, *mint a szakképzett csoportok között.*

4. ÁBRA

Gazdaságilag aktívak aránya a 15-64 éves, munkavállalási korú népességben, legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2001 - 2019 között (%)

¹⁰ KSH-meghatározások: *Gazdaságilag aktívak*: akik megjelennek a munkaerőpiacon, azaz a foglalkoztatottak és a munkanélküliek. *Aktivitási arány*: gazdaságilag aktívak (foglalkoztatottak és munkanélküliek) népességben belüli aránya. A foglalkoztatási mutatók fogalmait a KSH Módszertani útmutatója tartalmazza (2021a).

Amennyiben a gazdasági aktivitás arányait a vizsgált időszak kezdő és záróévében vizsgáljuk (2001 és 2019), azt találjuk, hogy az értékek – kerekítve – a *szakképzetlen népességcsoportoknál* 15–63%, a *szakképzetteknel* 73–89% között szóródtak. (A pontos adatokat, illetve a változások mértékét a *Melléklet II.A táblázat* adatai tartalmazzák, az ugyancsak ott található idősoros *II. táblázat* adatai alapján).

Az adatok részletesebb elemzése alapján, terjedelmi ok miatt most csak három népességcsoport gazdasági aktivitási értékpárját ismertetjük, melyeket kiemelésre érdemesnek tartunk.

- A legfeljebb általános iskolát befejezettek gazdasági aktivitási aránya 13–45% között mozgott, mely komoly problémát jelez, azt, hogy a népességcsoportnak fele sem volt kint a munkaerőpiacon a vizsgált időszak egyetlen évében sem.
- Az érettségizett, de szakképzetlen népesség gazdasági aktivitási aránya 47–63% között mozgott; 2016-tól haladja meg az arány a 60 százalékot. Ez is komoly problémát jelez, azt mutatja, hogy az érettségi szakképztség nélkül kisebb munkaerőpiaci értéket képvisel, mint a középfokú szakmai végzettség érettségi nélkül (lásd: *Melléklet II. táblázat*).
- Végül jelentős probléma az érettségizett és szakképzetlen, illetve az érettségizett és szakképzett népességcsoport gazdasági aktivitási arányának különbsége, mely folyamatosan minimum 20% volt a szakképzett érettségizettek javára. Ez szemléletesen mutatja a szakképzés megszerzésének fontosságát az érettségi mellett is.

A foglalkoztatottság alakulása

A következőkben bemutatjuk a munkavállalási korú népesség foglalkoztatási jellemzői közül a foglalkoztatási arány (ráta) alakulásának vizsgálatát.¹¹

Az idősoros foglalkoztatási mutatók (foglalkoztatottak száma, foglalkoztatási arány(ráta)) vizsgálata lehetővé teszi, hogy a különböző iskolai végzettségű (szakképzetttségű) *népességcsoportok foglalkoztatási pozícióit* folyamatában értékeljük, amely – közvetve – az adott *iskolai végzettség munkaerőpiaci hatását/eredményességét is jelzi*.

A foglalkoztatási arány(ráta) alakulását a 15–64 éves, gazdaságilag aktív korú népességben belül – 2001–2019 között – a *legmagasabb iskolai végzettség szerint* az 5. ábra mutatja az összefoglaló végén lévő *Melléklet III. táblázat* idősoros adatai alapján.

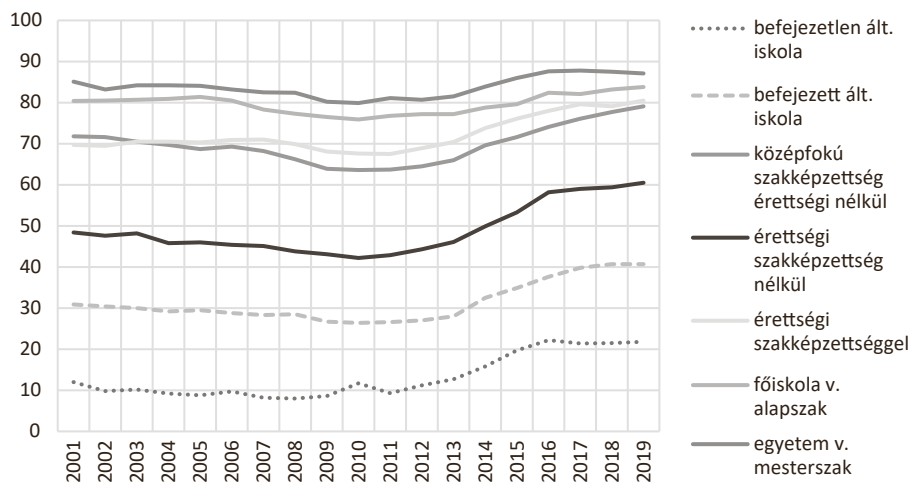
Az ábrából jól érzékelhető, hogy a foglalkoztatási arány mindegyik népességcsoportban – ingadozásokkal – nőtt; ugyanakkor a szakképzett népesség foglalkoztatottsági aránya minden évben – jelentősen! – magasabb volt a szakképzetlen rétegek foglalkoztatottsági arányánál. Ez a jelenség *mutatja az első hipotézis teljesülését a magasabb végzettségek „foglalkoztatást növelő” hatásáról*.

Látható, hogy az aktivitási arány értékeinek különbsége a *nem szakképzett, különböző iskolai végzettségű népességcsoportok között jelentősen nagyobb, mint a szakképzett csoportok között* (a pontos értékeket a *Melléklet III.A táblázata* mutatja).

¹¹ A KSH meghatározása szerint a *foglalkoztatási arány*: „a foglalkoztatottaknak a népességhez viszonyított aránya”, A *foglalkoztatott* pedig az, „aki a kérdésés hetét megelőző héten (az ún. vonatkozási héten) legalább 1 órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy rendelkezett munkával, de abban átmenetileg (pl. betegség, szabadság, ideértve a szülési szabadságot is) nem dolgozott”. (A foglalkoztatási mutatók fogalmait bemutató definíciók itt találhatóak: KSH, 2021a.)

5. ÁBRA

15-64 éves, munkavállalási korú népesség foglalkoztatási aránya, legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2001-2019 között (ezer fő)

Meg kell jegyezni, hogy a fenti tendenciák hasonlóak a gazdasági aktivitási aránynál tett megállapításokhoz. Ennek az a magyarázata, hogy mindkét jellemző (a gazdasági aktivitási és a foglalkoztatási arány) az adott végzettségű népességcsoporthoz viszonyítva kerül meghatározásra, azonban a két mutató értéke különbözik – az iskolai végzettségek, illetve a vizsgált évek szerint –, mely a munkanélküliség értékeiből fakad. A különbségek csekély mértékűek, általában 2-3 százalék.

(A pontos adatokat, illetve a változások mértékét a *Melléklet III.A táblázat* adatai tartalmazzák, az ugyancsak ott található idősoros *III. táblázat* adatai alapján).

Az adatok – az 5. ábrában bemutatott folyamatokon túl – azt mutatják, hogy a legnagyobb mértékű foglalkoztatási

arányokat a szakképzett népességcsoportok mutatták 2001-ben és 2019-ben egyaránt. A foglalkoztatási arány min. és max. értékei (kerekítve) a szakképzetlen népességcsoportokban 12–61%, a szakképzett népességcsoportokban 70–87 % között voltak.

A táblázatba foglalt adatok, illetve az ábrából érzékelhető folyamat mutatja a második hipotézis teljesülését, nevezetesen: a különböző szintű végzettségekhez tartozó foglalkoztatási aránykülönbségek időbeli állandóságát. (A ráta-különbségek tartósságát a szinte párhuzamosan futó görbék illusztrálják.)¹²

Munkaerőmérlegek

Befejező kutatási pontként elkészítettük a különböző iskolai végzettségű népességcsoportok számának, gazdaságilag aktív részének, foglalkoztatott és munkanélküli tagjai-

¹² A különbségek tartósságát a teljes tanulmány szórásvizsgálattal is igazolta, mely szerint a magasabb/alacsonyabb végzettséghez tartozó foglalkoztatási arányok különbsége – a legalább középfokú végzettséggel / szakképzettséggel rendelkező népességcsoportok vonatkozásában, 2001–2019 között – 0,04–0,11 közötti szórást mutatott.

nak alakulását vizsgáló összehasonlító elemzést. Ez jól mutatta a munkaerőpiaci jellemzők egymáshoz viszonyított arányát, melyek speciálisan jellemzőek az adott iskolai végzettségű népességcsoportra.

Az alábbiakban – terjedelmi okból – az arányok illusztrálását bemutató ábrákat adjuk közre a legjellemzőbb típusú végzettségekre a szakképzetlenek és a szakképzettek csoportjaiból.

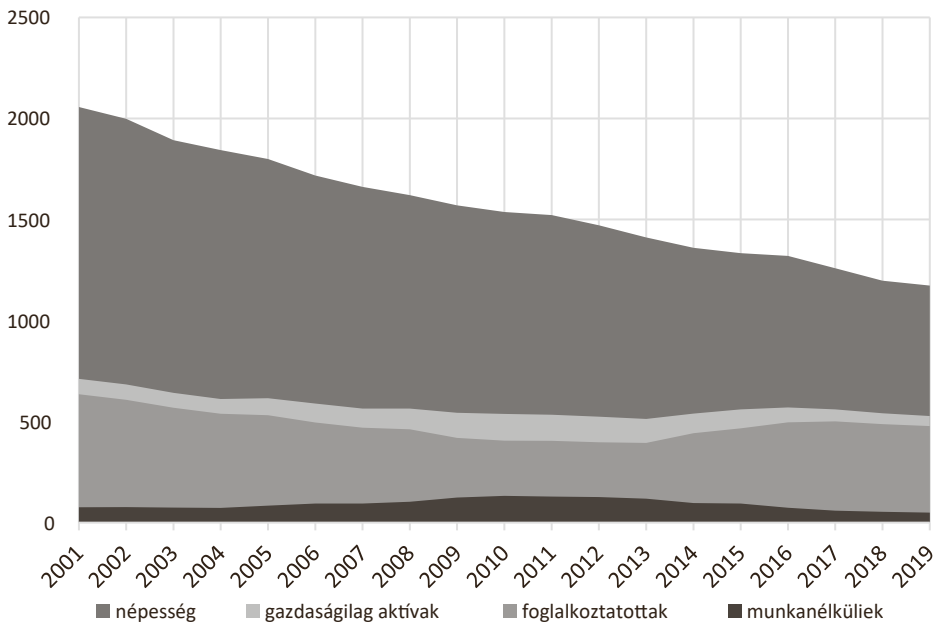
A 6/A és 6/B ábra jól mutatja a szakképzetlen csoportokon belüli nagy inaktivitást,

melyet a népesség és a gazdaságilag aktívak közötti különbség mutat, ugyanakkor a kisebb arányú foglalkoztatottságot a szakképzett csoportokhoz képest. (Lásd: 6/C, 6/D. és 6/E ábrák).

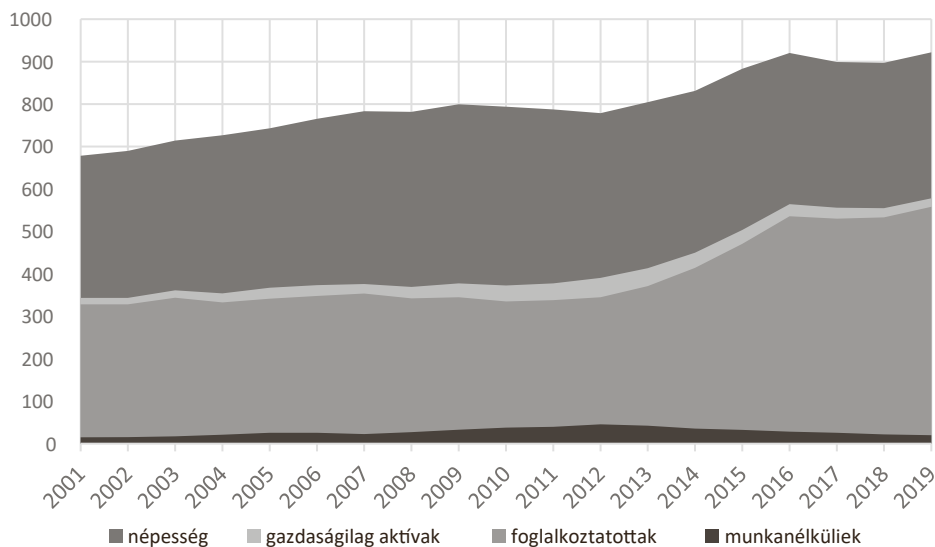
A 6.C, 6.D és 6.E ábrák a magasabb iskolai végzettség – szakképzetség – munkaerőpiaci előnyét illusztrálják: a csökkenő inaktivitást és növekvő gazdasági aktivitást, a növekvő foglalkoztatottságot és csökkenő munkanélküliséget – számban és arányban egyaránt.

6/A ÉS 6/B ÁBRA

6/A) A 15–64 éves, gazdaságilag aktív korú, befejezett általános iskolai végzettségű népesség, gazdaságilag aktívak, foglalkoztatottak, munkanélküliek száma, 2001–2019 (ezer fő)

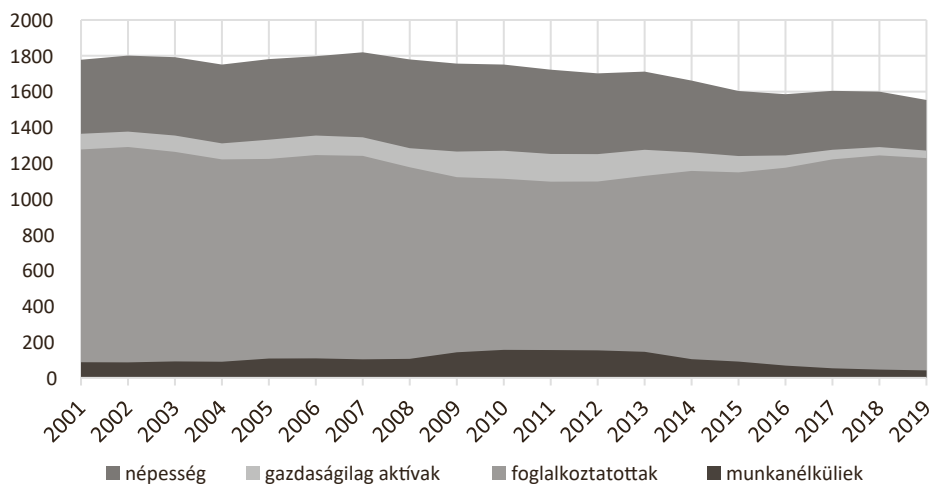

6/B) A 15-64 éves, munkavállalási korú, középfokú végzettségű, érettségizett, szakmai végzettség nélküli népesség, gazdaságilag aktívak, foglalkoztatottak, munkanélküliek száma 2001-2019 (ezer fő)

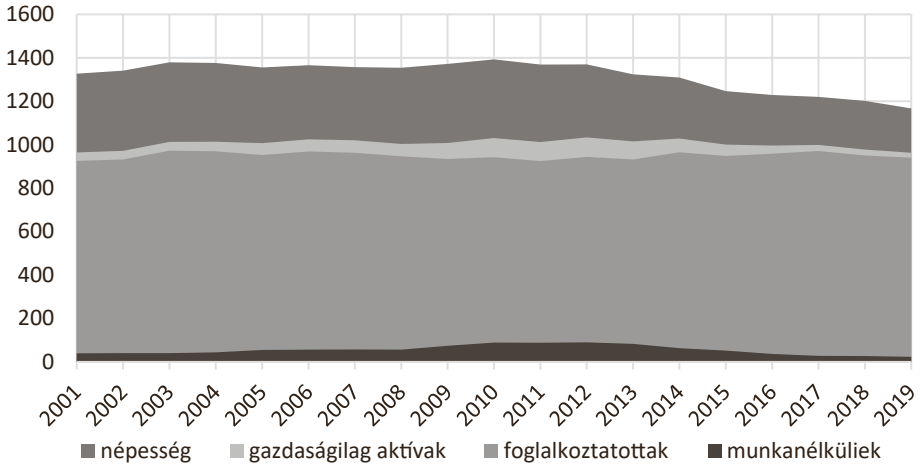

6/C, 6/D ÉS 6/E ÁBRA

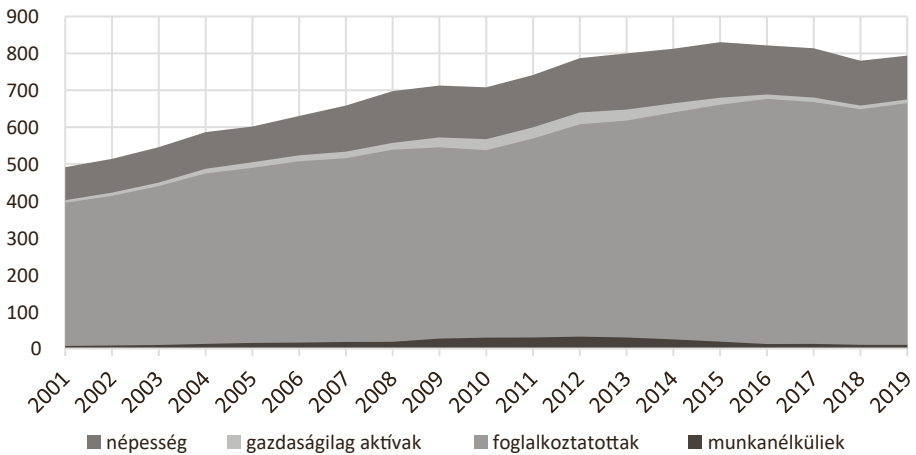
6/C) A 15-64 éves, gazdaságilag aktív korú középfokú végzettségű, érettségi nélküli, szakmai végzettségű népesség, gazdaságilag aktívak, foglalkoztatottak, munkanélküliek száma 2001-2019 (ezer fő)

6/D) A 15-64 éves, gazdaságilag aktív korú középfokú végzettségű, érettségizett, szakmai végzettségű népesség, gazdaságilag aktívak, foglalkoztatottak, munkanélküliek száma 2001-2019 (ezer fő)

6/E) A 15-64 éves, gazdaságilag aktív korú, főiskolai v. alapszakos végzettségű népesség, gazdaságilag aktívak, foglalkoztatottak, munkanélküliek száma 2001-2019 (ezer fő)

ÖSSZEFOGLALÁS, KITEKINTÉS, JAVASLATOK

Összefoglalás

A 15–64 éves, munkavállalási korú népesség iskolázottságának 2001–2019 közötti alakulását, annak munkaerőpiaci hatásait – mint vizsgálati eredményeket – az alábbiakban foglaljuk össze.

- Mindenekelőtt ki kell emelni, hogy a teljes *munkavállalási korú népesség száma 2001 óta jelentős mértékben csökkent*: évente folyamatosan(!), összesen több mint félmillió fővel. Számuk 2019-ben kb. 6,3 millió fő volt.
 - » Ennek *alapvetően demográfiai okai vannak*: népességcsökkenésből és részben ezzel összefüggésben a munkavállalási korúak számának csökkenéséből fakad.

Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy a *gazdaságilag aktív népesség száma jelentősen nőtt* (több mint félmillió fővel), összhangban a foglalkoztatás bővülésével (közel hatszázezer fővel).
- Ismét kiemeljük a *legfeljebb általános iskolai végzettségű, de szakmai végzettséggel nem rendelkezők számának nagyarányú csökkenését*, melyet egyértelműen kedvezőnek tartunk.

Viszont a népességcsoport jelenleg is kb egy és egynegyed milliós száma, a népességen belüli kb egyötödnyi aránya, 50%-nál kisebb gazdasági aktivitási aránya, valamint szakképzetlensége rendkívül nagy probléma munkaerőpiaci, illetve társadalmi szempontból.

 - » A legfeljebb általános iskolát végzetek szakképzettség hiányában csak ún. betanított munkát vagy ún. államilag támogatott közmunkát végez-

hetnek a munkáltató belső szakmai, betanító képzése alapján.

- Nem tartható kedvezőnek a középfokú szakmai végzettségű, érettségi nélküli népesség számának csökkenése – összesen közel negyedmillió fővel –, mivel a gazdasági aktivitási arányok ennek a munkaerőcsoportnak egyértelmű munkaerőpiaci sikerességét mutatták. (Aktivitási arányuk 2019-ben már megközelítette az érettségizett szakképzettekét.)
- Az érettségivel rendelkező népességcsoport – szakképzettséggel vagy szakképzettség nélkül – számbeli és aránybeli változása ellentmondásosan alakult.
 - » A számbeli és aránybeli együttes változást – mint kismértékű növekedést – pozitívnak tartjuk,
 - » ugyanakkor hangsúlyozottan kritizáljuk
 - » a szakmai végzettség nélküliek szám- és aránybeli jelentős növekedését; valamint
 - » a szakmai végzettséggel rendelkezők jelentős szám- és aránybeli csökkenését.

A probléma erőteljes felvetését – és megoldásának sürgetését – támasztják alá a 2001 és 2019 között regisztrált gazdasági aktivitási arányok, melyek a szakképzetlen érettségizett rétegnél kb. 20-25 százalékkal maradtak el az érettségizett és szakképzett népességcsoport arányához képest.
- Kedvező, pozitív változásként kell kiemelni a felsőfokú végzettségűek (főiskolai és egyetemi végzettségűek, illetve alap- és mesterszakon végzetek) *számának és arányának 2001 és 2019 közötti növekedését*, melynek következtében számuk 2019-ben több mint 1,4 millió fő lett, arányuk több mint a munkavállalási korú népesség egyötöde.

Gazdasági aktivitási arányuk – lásd: a *Melléklet II. táblázatát* – a vizsgált

időszak mindegyik évében 81–89 % között mozgott, mely nagyobb volt, mint a többi szakképzett rétegé.

- Az értékelés zárásaként ismételten hangsúlyozzuk a szakképzett népességcsoportok szám- és aránybeli növekedésének pozitív irányát, közel kétharmados arányuk mellett ugyanakkor megoldandó problémaként emeljük ki a szakképzetlen népesség-csoportok még több mint egyharmados arányát (2019).

Kitekintés

A munkavállalási korú népesség iskolai végzettség szerinti alakulásából, illetve a munkaerőpiaci jellemzők vizsgálatából logikusan adódó kérdés, hogy milyen tendenciák várhatók a jövőben. A kérdés megválaszolásához természetesen további vizsgálatok szükségesek, melyekre a következő részben teszünk javaslatot.

Az iskolai kibocsátási – az évenként végzettek – adataiból azonban bizonyos támpontokat kaphatunk, ha a vizsgálatot iskolatípusonként, illetve a nappali és a felnőttoktatásra kiterjedően végezzük el. A következőkben a KSH oktatási adatbázisa alapján készített – a *Mellékletben* közreadott – *IV. táblázat* alapján foglaljuk össze a tanulói/hallgatói kibocsátás adatait, illetve elemezzük azokat.

- Az általános iskolát befejezettekre vonatkozó adatok azt mutatják, hogy ebben a végzettségi kategóriában valószínű lelassul a népesség számszerű csökkenése, mivel – a vizsgált időszakban – *az általános iskolát évente egyre kevesebben végezték el.* Ezen belül
 - » az éves kibocsátás kb. 120 ezerről kb. 90 ezerre csökkent;
 - » továbbá, az általános iskolát egyre kevesebben fejezik be a felnőttoktatás-

ban (évente pár száz fő), amely azért nem kedvező, mivel 2019-ben kb. 90 ezer fő volt a befejezetlen általános iskolai végzettségűek száma. (Lásd: *Melléklet I. táblázat*).

- A szakmai vizsgát tett tanulókra vonatkozó adatokból látható, hogy az évente szakmai vizsgát tett tanulók száma – nappali és felnőttoktatásban együtt – 2001 óta hullámzik, összesen kb. 49–65 ezer fő között, a tendencia 2013-tól lassú csökkenés. Ebből következik, hogy az eddigi iskolai kibocsátások valószínű nem fogják növelni a népességcsoport népességbeli arányát.
 - » A felnőttoktatásban szakmai vizsgát tett tanulók száma szintén változó volt – 7–17 ezer –; 2016–19 között növekedett, és elérte az összes szakmai vizsgát tett tanuló 28–34 %-át.
- Az érettségit tett tanulók kibocsátási adataiból látható, hogy az érettségizettek – azon belül a szakgimnáziumot végzettek – száma lassan csökken, ugyanakkor a szakgimnáziumban érettségizettek aránya lényegében nem változott (kb. 60 %).

Tekintve, hogy mindkét végzettségű réteg számszerű és aránybeli kibocsátása közel azonosan alakult, ebből csak egy idősoros mérlegvizsgálattal – a felsőoktatásba bekerült, ua. az onnan „lemorzsolódott” tanulók pontos számbavételével – lehet meghatározni a kétféle érettségizett népességcsoport létszámadatokra gyakorolt hatását.

 - » A felnőttoktatásban érettségizett tanulók száma viszont erőteljesen csökkent, 2015-től már évente csak kb. 10 százaléka az összes érettségizettnek.
- A felsőfokú oklevelet szerettek száma a vizsgált időszakban évente ingadozott, kb. 50 ezer fő körül mozgott minden évben. Ebben a kibocsátásban folyamatosan jelentős részt képviselt a felnőttok-

tatásban szerzett oklevelek aránya: kb. 25-30 százalékot.

Összefoglalva: az iskolai kibocsátási adatok fontos információt adnak a teljes munkavállalási korú népesség várható alakulásának becsléséhez, a pontos becsléshez azonban egyrészt hosszabb időtávra szóló, másrészt a beiskolázási-lemorzsolódási adatokat is figyelembe vevő, idősoros „számbavétel” szükséges.

Javaslatok

A vizsgálat eredményei, illetve az összefoglaló értékelés alapján feltárt problémák megoldásának segítésére további célvizsgálatokra teszünk javaslatokat, nem megismételve a korábban már mondottakat.

1. Fontosnak tartjuk egy **célvizsgálattal felmérni**, hogy az általános iskolát el nem végzett, kb. 90 ezer fős sokaság iskolai végzettsége megszerzésének célként való kitűzése milyen nagyságú népességre reális.
2. A nagylétszámú – kb. egy és egynegyed millió fős – legfeljebb általános iskolai végzettségű, szakképzetlen rétegek *tartós munkaerőpiaci beilleszkedésének egyik feltétele a szakmai képzettség megszerzése célzott és támogatott programokban*. Ilyen *programok kidolgozásának információfeltétele*, hogy ismert legyen az általános iskolai végzettségű munkaerőforrást alkalmazni kívánó, potenciális vállalkozói/munkaadói kör közép- és hosszú távra szóló munkaerő-szükségle-

ti igénye, melyhez **célzott felmérés** szükséges.

3. a) Szükségesnek mondható az érettségivel nem, de középfokú szakmai képzettséggel rendelkező népesség *tartós és viszonylag jelentős* – az elmúlt közel húsz évben közel negyedmillió fővel történő – csökkenésének okait *pontosabban feltárni*, melynek módjaként egy célvizsgálatot javasolunk.
 - b) Tekintve, hogy jelentős mértékben *ez a réteg adja a szakképzett fizikai alkalmazottak, illetve a szolgáltatásban működő egyéni és kisvállalkozók állományát*, valamint utánpótlását, ezért célszerű **felmérni** a jövőbeni szakemberszükségleti igényt (volumen, szakmai összetétel).
4. Szükségesnek tartjuk az érettségizett szakképzett vagy szakképzetlen népességcsoportok kedvezőtlen változásának – szakképzetlenek számának növekedése, szakképzettek számának csökkenése – okait egy **célvizsgálattal feltárni**, beleértve a szakképzetlen érettségizett népességcsoportra vonatkozó munkaerőszükségleti igény vizsgálatát.
5. Szükségesnek tartjuk **egy közép- és hosszú távra érvényes munkaerő-tervezési matematikai statisztikai modell** kidolgozását, mely képes figyelembe venni a *képzettségi kibocsátást és lemorzsolódást* – iskolai és felnőttoktatási szektorra egyaránt –, *taxatív módon meghatározva a különböző pontosságú modellekhez szükséges információfeltételeket*: mind a gazdasági, mind az állami-önkormányzati-intézményi szereplőkre vonatkozóan.

IRODALOM

- Benedek András (1993): *Adaptív szakképzési modell*, Akadémiai, Budapest
- Galasi Péter és Varga Júlia (2005): *Munkaerőpiac és oktatás*. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest.
- Halász Gábor (2001): *Az oktatási rendszer*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- Fuller, B. és Rubinson, R. (1999a): Az iskolázottság hatása a nemzetgazdaság növekedésére. In: Halász Gábor és Lannert Judit (szerk.): *Oktatási rendszerek elmélete. Szöveggyűjtemény*. Okker Kiadó Kft., Budapest.
- Fuller, B. és Rubinson, R. (1999b): Kiterjeszti-e az állam az iskoláztatást? A tapasztalatok áttekintése. In: Halász Gábor és Lannert Judit (szerk.): *Oktatási rendszerek elmélete. Szöveggyűjtemény*. Okker Kiadó Kft., Budapest.
- Polónyi István (2002): *Az oktatás gazdaságtana*. Osiris, Budapest.
- Polónyi István (2013): Iskolázottság, gazdasági fejlettség és kapitalizmusmodellek. *Educatio*, 22. 4. sz., 21.
- Polónyi István (2016): *Emberi erőforrásaink 21. százada*. Gondolat Kiadói Kör.
- Schultz, W. Th (1983): *Beruházás az emberi tőkébe*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- Smith, A. (1776): *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. W. Strahan & T. Cadell, London.
- von Thünen, J. H. (1826): *Der isolirte Staat in Beziehung auf Landwirthschaft und National-Ökonomie*. Hamburg.
- Varga Júlia (1998): *Oktatás-gazdaságtan*. Közgazdasági Szemle Alapítvány, Budapest.
- Zachár László (2003): *Felnőttképzés, munkaerőpiaci képzés tervezése. Egyetemi jegyzet*. PTE Természettudományi Kar Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Intézet, Pécs.
- Zachár László (2008): A kulcskompetenciák hatása az alkalmazkodóképesség kialakulására és fejlesztési lehetőségeire. In: Bábosik István (szerk.): *Az iskola korszerű funkciói*. OKKER Kft. Budapest.
- Az Európai Parlament és a Tanács Ajánlása (2006. december 18.) az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról (2006/962/EK).
- Az Európai Parlament és a Tanács Ajánlása (2008. április 23.) az egész életen át tartó tanulás Európai Képesítési Keretrendszerének létrehozásáról (2008/C 111/01) (I. Fogalom-meghatározások i).
2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről (2.§ 7.).
- KSH (2021a): *Módszertani útmutató* [STADAT/Módszertan/Fogalmak, definíciók/Népesség és társadalomstatisztika/Munkaerő/Munkaerőpiaci részvétel]. Letöltés: <https://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/modsz21.html> (2021. 05. 01.)
- KSH (2021b): *Tájékoztatósi adatbázis* [STADAT/Adatok, kiadványok/Tájékoztatósi adatbázis/Népesség- és társadalomstatisztika/Munkaerő/Munkaerőpiaci részvétel – „15–64 éves népesség száma gazdasági aktivitás szerint”; „15–64 éves népesség gazdasági aktivitási mutatói” Letöltés: <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp?lang=hu> (2021. 05. 01.)
- KSH (2020): *23.1.1.5. Végzettek száma és aránya a nappali és a felnőttoktatásban*. Letöltés: https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0005.html (2021. 05. 01.)

MELLÉKLET

I. TÁBLÁZAT

15–64 éves, munkavállalási korú népesség száma, legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2001–2019 (ezer fő)

év	alapfokú végzettség		középfokú végzettség			felsőfokú végzettség		összesen
	befejezetlen ált. iskola	befejezett ált. iskola	középfokú szakmai végzettség érettségi nélkül	érettségi, szakmai végzettség nélkül	érettségi, szakmai végzettséggel	főiskola v. alapszak	egyetem v. mesterszak	
2001	209,8	2056,6	1777,8	678,4	1327,2	491,6	309,9	6851,3
2002	194,8	1997,9	1800,9	689,5	1341,0	514,1	311,7	6849,8
2003	165,8	1892,4	1791,7	713,9	1379,3	545,9	347,4	6836,3
2004	157,4	1843,4	1751,3	726,7	1376,2	586,4	384,9	6826,3
2005	144,8	1799,6	1781,3	743,0	1355,7	601,6	388,8	6814,7
2006	138,3	1717,4	1797,7	765,5	1365,8	630,4	392,2	6807,3
2007	122,9	1661,5	1819,5	783,2	1356,9	658,7	386,8	6789,4
2008	124,8	1620,2	1779,9	781,8	1354,0	697,4	413,6	6771,6
2009	116,3	1570,3	1756,0	799,7	1371,5	712,6	427,3	6753,8
2010	108,7	1537,5	1751,2	793,7	1392,7	708,1	444,0	6736,0
2011	107,7	1521,9	1721,9	787,3	1368,8	741,2	469,8	6718,5
2012	100,5	1471,6	1702,1	778,8	1369,9	787,0	484,3	6694,1
2013	101,2	1411,4	1711,3	804,3	1324,1	799,9	494,6	6646,8
2014	92,7	1359,8	1661,8	830,9	1309,0	812,5	521,1	6587,7
2015	96,1	1333,8	1603,5	883,0	1246,5	830,3	537,2	6530,4
2016	92,0	1320,0	1585,5	920,4	1228,6	821,4	510,0	6477,9
2017	93,2	1259,2	1604,2	899,1	1219,8	813,8	525,9	6415,2
2018	90,4	1197,3	1599,4	897,2	1201,4	779,8	604,0	6369,5
2019	89,2	1173,3	1552,8	921,9	1167,1	794,0	628,8	6327,1

I.A TÁBLÁZAT

évek	nem befejezett általános iskola	befejezett általános iskola	középfokú végzettség érettségi nélkül, szakmai végzettséggel	középfokú végzettség érettséggel		felsőfokú végzettség		összesen	megjegyzés
				szakmai végzettség nélkül	szakmai végzettséggel	főiskola vagy alap-képzés	egyetem vagy mester-képzés		
2001	209,8	2056,6	1777,8	678,4	1327,2	491,6	309,9	6851,3	népesség – E fő
2019	89,2	1173,3	1552,8	921,9	1167,1	794,0	628,8	6327,1	népesség – E fő
+ / -	- 120,6	-883,3	-225,0	+243,5	-160,1	+302,4	+318,9	-524,2	különbség - E fő
+ / -	- 57,5	- 42,9	- 12,7	+35,9	- 12,1	+61,5	+103,0	-7,6	különbség - %

I.B TÁBLÁZAT

évek	nem befejezett általános iskola	befejezett általános iskola	középfokú végzettség érettségi nélkül, szakmai végzettséggel	középfokú végzettség érettséggel		felsőfokú végzettség		összesen	megjegyzés
				szakmai végzettség nélkül	szakmai végzettséggel	főiskola vagy alap-képzés	egyetem vagy mester-képzés		
2001	3,1	30,0	25,9	9,9	19,4	7,2	4,5	100,0	megoszlás1. - %
	33,1		25,9	29,3		11,7		100,0	megoszlás2. - %
	legalább érettségizettek száma: 2806,1 ezer fő			legalább érettségizettek aránya a népességben: 41 %					
	szakképzettek száma a népességben: 3906,5 Efő			szakképzettek aránya a népességben: 57 %					
	szakképzetlenek száma népességben: 2944,8 Efő			szakképzetlenek aránya a népességben: 43 %					

évek	nem befejezett általános iskola	befejezett általános iskola	középfokú végzettség érettségi nélkül, szakmai végzettséggel	középfokú végzettség érettséggel		felsőfokú végzettség		összesen	megjegyzés
				szakmai végzettség nélkül	szakmai végzettséggel	főiskola vagy alap-képzés	egyetem vagy mester-képzés		
2019	1,4	18,5	24,5	14,6	18,5	12,6	9,9	100,0	megoszlás1.- %
	19,9		24,5	33,1		22,5		100,0	megoszlás1.- %
	legalább érettségizettek száma: 4427,8 ezer fő			legalább érettségizettek aránya a népességben: 55,6 %					
	szakképzettek száma a népességben: 4142,7 efő			szakképzettek aránya a népességben: 65,5 %					
	szakképzetlenek száma népességben: 2184,4 efő			szakképzetlenek aránya a népességben: 34,5 %					

II. TÁBLÁZAT

A 15–64 éves, munkavállalási korú népesség gazdasági aktivitási aránya, legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2001–2019 (%)

Legmagasabb iskolai végzettség								
évek	befejezetlen ált. iskola	befejezett ált. iskola	középfokú szakmai végzettség érettségi nélkül	érettségi, szakmai végzettség nélkül	érettségi, szakmai végzettséggel	főiskola v. alapszak	egyetem v. mesterszak	összesen
2001	15,1	34,6	76,7	50,6	72,7	81,8	85,9	59,6
2002	13,5	34,3	76,4	49,8	72,5	82,2	84,7	59,7
2003	14,8	33,9	75,6	50,6	73,4	82,4	85,2	60,6
2004	13,0	33,2	74,8	48,7	73,6	83,1	85,7	60,5
2005	13,7	34,2	74,7	49,5	74,3	83,9	86,1	61,4
2006	16,7	34,3	75,3	48,8	75,1	83,1	84,9	62,0
2007	15,8	34,0	73,9	48,0	75,2	81,0	84,2	61,6

Legmagasabb iskolai végzettség								
évek	befejezetlen ált. iskola	befejezett ált. iskola	középfokú szakmai végzettség érettségi nélkül	érettségi, szakmai végzettség nélkül	érettségi, szakmai végzettséggel	főiskola v. alapszak	egyetem v. mesterszak	összesen
2008	14,7	34,9	72,1	47,2	74,1	79,9	84,0	61,2
2009	14,9	34,6	72,0	47,2	73,5	80,3	82,3	61,2
2010	21,2	35,0	72,5	47,0	74,0	80,1	83,1	61,9
2011	19,3	35,1	72,7	48,0	74,0	80,9	83,9	62,4
2012	20,6	35,6	73,5	50,1	75,4	81,3	83,7	63,7
2013	21,0	36,4	74,5	51,4	76,7	81,0	84,0	64,7
2014	23,8	39,7	75,9	54,1	78,6	81,8	85,9	67,0
2015	27,8	42,0	77,3	57,0	80,3	81,9	87,7	68,6
2016	28,6	43,2	78,4	61,3	81,0	83,8	89,3	70,1
2017	28,6	44,5	79,5	61,8	81,9	83,6	89,0	71,2
2018	27,4	45,2	80,6	61,8	81,4	84,5	88,8	71,9
2019	27,0	45,0	81,8	62,7	82,5	85,0	88,6	72,6

II.A TÁBLÁZAT

Gazdasági aktivitási arány a 15–64 éves, munkavállalási korú népességben, legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2001 és 2019 (%)

évek	befejezetlen általános iskola	befejezett ált. iskola	középfokú végzettség érettségi nélkül, szakmai végzettséggel	középfokú végzettség érettséggel		felsőfokú végzettség		összesen
				szakmai végzettség nélkül	+ szakmai végzettség	főiskola vagy alapképzés	egyetem vagy mesterképzés	
2001	15,1	34,6	76,7	50,6	72,7	81,8	85,9	59,6
2019	27,0	45,0	81,8	62,7	82,5	85,0	88,6	72,6
+ (%)	11,9	10,4	5,1	12,1	9,8	3,2	2,7	13,0

III. TÁBLÁZAT

A 15–64 éves, munkavállalási korú népesség foglalkoztatási aránya, legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2001–2019 (%)

Legmagasabb iskolai végzettség								
évek	befejezetlen ált. iskola	befejezett ált. iskola	középfokú szakmai vég- zettség érettségi nélkül	érettségi, szakmai vég- zettség nélkül	érettségi, szakmai végzettséggel	főiskola v. alapszak	egyetem v. mesterszak	összesen
2001	12,0	30,9	71,8	48,4	69,7	80,4	85,1	56,2
2002	9,8	30,4	71,6	47,6	69,5	80,5	83,2	56,2
2003	10,2	30,0	70,5	48,2	70,5	80,7	84,2	57,0
2004	9,2	29,2	69,7	45,8	70,5	80,9	84,2	56,8
2005	8,8	29,5	68,7	46,0	70,3	81,4	84,1	56,9
2006	9,7	28,8	69,3	45,4	70,9	80,5	83,2	57,4
2007	8,2	28,3	68,2	45,1	71,0	78,3	82,5	57,0
2008	8,0	28,5	66,2	43,8	69,9	77,3	82,4	56,4
2009	8,6	26,7	63,9	43,1	68,1	76,5	80,2	55
2010	11,7	26,4	63,6	42,2	67,6	75,9	79,9	54,9
2011	9,3	26,6	63,7	42,9	67,5	76,8	81,1	55,4
2012	11,2	27,0	64,5	44,3	68,9	77,2	80,7	56,7
2013	12,7	28,0	66,0	46,1	70,4	77,2	81,5	58,1
2014	15,8	32,5	69,6	49,9	73,8	78,8	83,9	61,8
2015	19,7	34,9	71,6	53,3	76,1	79,6	86,0	63,9
2016	22,2	37,6	74,1	58,2	78,0	82,4	87,6	66,5
2017	21,4	39,8	76,1	59,0	79,6	82,1	87,8	68,2
2018	21,5	40,7	77,7	59,4	79,1	83,2	87,5	69,2
2019	21,8	40,7	79,1	60,5	80,5	83,8	87,1	70,1

III.A TÁBLÁZAT

A 15–64 éves, munkavállalási korú népesség foglalkoztatási aránya, legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2001 és 2019 (%)

évek	befejezetlen ált. iskola	befejezett ált. iskola	középfokú vég- zettség érettségi nélkül, szakmai végzettséggel	középfokú végzettség érettséggel		felsőfokú végzettség		összesen
				szakmai vég- zettség nélkül	+ szakmai végzettség	főiskola vagy alapképzés	egyetem vagy mesterképzés	
2001	12,0	30,9	71,8	48,4	69,7	80,4	85,1	56,2
2019	21,8	40,7	79,1	60,5	80,5	83,8	87,1	70,1
+ (%)	9,8	9,8	7,3	12,1	10,8	3,4	2,0	13,9

IV. TÁBLÁZAT

Az iskolarendszerben végzett tanulók száma, 2001–2019 (ezer fő)

Év	Az általános iskola 8. évfolyamát sikeresen befejezte összesen	Összesenből felnőtt-oktatásban fejezte be az általános iskolát	Szakmai vizsgát tett tanuló összesen	Összesenből felnőtt-oktatásban tett szakmai vizsgát	Érettségi vizsgát tett tanuló összesen	Összesenből érettségi vizsgát tett szak-gimnáziumban	Összesenből felnőtt-oktatásban tett érettségi vizsgát	Érettségizett a nappali oktatásban a 18 évesek százalékában, %	Felsőfokú oklevelet szerzett hallgató összesen	Összesenből nem nappali képzésben szerzett oklevelet	Felsőfokú oklevelet szerettek a nappali képzésben a 22 évesek százalékában %
2001	119 400	1 200	56 788	7 960	88 908	40 633	18 467	54,5	47 436	17 690	18,9
2002	118 840	802	63 977	7 742	90 409	40 998	20 797	54,4	50 505	19 720	20,5
2003	116 628	765	60 925	7 869	89 227	42 195	17 283	53,8	52 812	20 883	22,2
2004	118 015	922	65 369	10 457	92 954	46 300	16 285	59,1	53 514	21 881	23,4
2005	120 269	708	63 164	9 460	88 538	45 788	11 513	61,7	57 162	24 430	25,1
2006	118 763	540	60 113	9 073	90 786	49 559	13 891	62,0	53 114	23 243	23,1

Év	Az általános iskola 8. évfolyamát sikeresen befejezte összesen	Összesenből felnőtt-oktatásban fejezte be az általános iskolát	Szakmai vizsgát tett tanuló összesen	Összesenből felnőtt-oktatásban tett szakmai vizsgát	Érettségi vizsgát tett tanuló összesen	Összesenből érettségi vizsgát tett szak-gimnáziumban	Összesenből felnőtt-oktatásban tett érettségi vizsgát	Érettségizett a nappali oktatásban a 18 évesek százalékában, %	Felsőfokú oklevelet szerzett hallgató összesen	Összesenből nem nappali képzésben szerzett oklevelet	Felsőfokú oklevelet szerzettek a nappali képzésben a 22 évesek százalékában %
2007	112 927	576	55 204	10 450	91 029	52 252	13 502	62,9	51 458	22 399	21,5
2008	110 058	378	55 274	10 443	81 183	53 822	12 730	54,2	49 190	20 233	22,0
2009	106 249	438	51 085	7 086	90 450	54 349	12 413	61,8	53 301	17 237	28,2
2010	107 105	479	52 597	7 160	87 244	53 361	9 287	64,4	53 383	14 927	30,3
2011	100 105	473	55 888	7 572	85 925	52 100	9 484	63,4	49 566	14 133	28,6
2012	95 179	327	64 839	8 435	83 448	50 919	9 603	62,0	50 701	14 439	28,4
2013	91 703	426	58 409	11 897	76 707	50 170	8 271	58,8	51 668	14 579	28,6
2014	89 703	527	55 353	11 855	77 302	46 488	8 126	62,6	53 680	14 454	31,3
2015	91 685	521	48 640	7 229	72 467	44 695	7 104	63,8	56 123	15 040	33,7
2016	90 153	367	49 622	8 850	68 547	43 387	6 448	62,9	55 516	15 554	33,1
2017	89 872	392	50 430	14 107	68 255	43 939	7 230	63,4	50 450	12 679	31,9
2018	89 119	400	55 284	17 167	68 795	43 607	6 980	62,0	50 887	13 009	33,4
2019	90 274	453	49 190	16 803	67 072	38 830	5 907	61,9	49 132	12 847	34,3

